

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa C. [...] sp. z o.o. w W.
przeciwko Gminie Miejskiej K. - Zarząd [...] w K.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 stycznia 2022 r.,
na skutek skargi strony pozwanej
o wznowienie postępowania kasacyjnego zakończonego
wyrokiem Sądu Najwyższego
z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. akt III CSKP 62/21,

- 1) umarza postępowanie wywołane wnioskiem o wyłączenie sędziów;**
- 2) oddala wniosek o wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku;**
- 3) oddala wniosek o wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym;**
- 4) odrzuca skargę.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 września 2018 r. (I AGa [...]) Sąd Apelacyjny w [...] w punkcie 1 oddalił apelację powódki – C. [...] sp. z o. o. w W. (dalej – „Spółka”) od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 26 września 2017 r. oddalającego jej

powództwo o zapłatę wytoczone przeciwko Gminie Miejskiej Kraków - Zarząd [...]u w K. („Gmina”), a w punkcie 2 zasądził od Spółki na rzecz Gminy kwotę 8.100 zł z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2021 r. (III CSKP 62/21), po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 24 lutego 2021 r., skargi kasacyjnej powódki Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W dniu 28 października 2021 r. pozwana wniosła skargę o wznowienie postępowania od wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2021 r., w której sformułowała wniosek o:

- wznowienie postępowania zakończonego tym wyrokiem;
- wyłączenie od rozpoznania tej skargi sędziów powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego w postępowaniu nominacyjnym z udziałem Krajowej Radę Sądownictwa, w składzie ukształtowanym na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3, dalej – „ustawa nowelizująca z dnia 8 grudnia 2017 r.”);
- wstrzymanie wykonania zaskarżonego wyroku;
- ewentualnie o wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej co do naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską art. 4 ust. 3 TUE przez niewprowadzenie w procedurze cywilnej możliwości wznowienia postępowania cywilnego w oparciu o późniejszy wyrok prejudycjalny TSUE, pomimo istnienia analogicznej podstawy do takiego wznowienia w przypadku stwierdzenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności prawa krajowego z Konstytucją, a tym samym naruszenie zasady ekwiwalencji oraz zasady efektywności, jak również istnienia podstaw wznowienia w oparciu o orzeczenie sądu unijnego w procedurze karnej i sądownoadministracyjnej;
- o rozpoznanie wznowionej sprawy i uwzględnienie skargi poprzez oddalenie skargi kasacyjnej.

Jako podstawę wznowienia postępowania skarżąca wskazała art. 401 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 19 ust. 1 akapit drugi oraz art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej („TUE”) w rozumieniu nadanym wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 6 października 2021 r., C-487/19, W.Ż. („Wyrok TSUE w sprawie W. Ż.”), jak również art. 401¹ k. p.c. w związku z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 4 ust. 3 TUE w związku z Wyrokiem TSUE w sprawie W. Ż.

Uzasadniając wniosek o wznowienie postępowania oparty na art. 401 pkt 1 k.p.c. - z powodu uczestniczenia w składzie Sądu Najwyższego osób nieuprawnionych - wskazała, że zaskarżony wyrok Sądu Najwyższego został wydany w składzie: sędzia SN Tomasz Szanciło (przewodniczący), sędzia SN Jacek Grela oraz sędzia SN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca), a więc z udziałem sędziów, którzy byli objęci uchwałą nr [...] /2018 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 28 sierpnia 2018 r. w przedmiocie przedstawienia wniosków o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej („Uchwała KRS”). Uchwała ta została zaskarżona do Naczelnego Sądu Administracyjnego, który opierając się na wykładni prawa traktatowego zawartej w wyroku prejudycjalnym Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 marca 2021 r., C-824/18, A.B. i in. przeciwko Krajowa Rada Sądownictwa, wyrokiem z dnia 6 maja 2021 r. (II GOK 2/ 18) podzielił zarzuty skargi (uchylił Uchwałę).

Skarżąca zwróciła też uwagę, że interpretacja prawa unijnego dokonywana w wyrokach Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydawanych w trybie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej („TFUE”), wiąże wszystkie sądy krajowe we wszystkich sprawach. W konsekwencji Sąd Najwyższy jest związany wykładnią art. 19 ust. 1 akapit 2 TUE przyjętą w Wyroku TSUE w sprawie W. Ż., z którego wynika, że wskazane przez Trybunał okoliczności, tj. powołanie sędziego orzekającego w sprawie W.Ż. mimo ostatecznego postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego, mocą którego tytułem zabezpieczenia wstrzymano wykonanie Uchwały, i mimo zawieszenia postępowania sądowoadministracyjnego z powodu wystąpienia przez ten Sąd z pytaniami prejudycjalnymi do Trybunału, oraz udział w procesie nominacyjnym Krajowej Rady Sądownictwa, co do której istnieją poważne wątpliwości w zakresie jej niezależności, rozpatrywane łącznie mogą

z jednej strony prowadzić do wniosku, że powołanie w takim trybie nastąpiło z rażącym naruszeniem podstawowych reguł procedury powoływania sędziów Sądu Najwyższego stanowiących integralną część ustroju i funkcjonowania rozpatrywanego systemu sądownictwa w rozumieniu orzecznictwa Trybunału, a z drugiej – mogą uzasadniać wniosek, iż warunki, w jakich doszło do powołania sędziów przez zależną od władzy wykonawczej Krajową Radę Sądownictwa, zagroziły prawidłowości skutku, do którego doprowadził proces nominacyjny, rodząc wątpliwości co do niepodatności tego sędziego na czynniki zewnętrzne oraz jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów, oraz do wystąpienia braku widocznych oznak niezawisłości lub bezstronności tego sędziego, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym i państwie prawnym.

W ocenie skarżącej, obecna Krajowa Rada Sądownictwa nie spełnia standardu konstytucyjnego określonego w art. 186 ust. 1 Konstytucji RP - w tym braku niezależności od pozostałych władz – i tym samym nie daje wystarczających gwarancji niezależności od organów władzy ustawodawczej oraz władzy wykonawczej w procedurze powoływania sędziów, z następujących przyczyn:

1) została ukonstytuowana w drodze skrócenia trwającej cztery lata kadencji członków wcześniej wchodzących w skład tego organu;

2) chociaż 15 członków KRS wybieranych spośród sędziów było wcześniej wyłanianych przez środowisko sędziowskie, to obecnie są oni desygnowani przez polski organ władzy ustawodawczej;

3) występowanie ewentualnych nieprawidłowości, jakimi mógł zostać dotknięty proces powoływania niektórych członków KRS w nowym składzie;

4) sposób, w jaki organ ten wypełnia swoje konstytucyjne zadanie stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów oraz wykonuje swoje poszczególne kompetencje;

5) aktualnie w składzie KRS jest 14 reprezentantów sędziów sądów powszechnych, a nie są w nim reprezentowani sędziowie Sądu Najwyższego oraz sędziowie sądów administracyjnych, jak bezwzględnie wymaga tego art. 187 pkt 2 Konstytucji RP;

6) wśród członków KRS, to jest wśród sędziów sądów powszechnych (tj. sędziów sądów rejonowych oraz sądów okręgowych), są prezesi oraz wiceprezesi sądów powszechnych powołani przez władzę wykonawczą w miejsce wcześniej przez tę władzę odwołanych, co prowadzi do wniosku o ścisłym funkcjonalnym podporządkowaniu tych członków Rady władzy wykonawczej, która na jej forum jest reprezentowana przez Ministra Sprawiedliwości, przez co podporządkowanie to ma również charakter instytucjonalny;

7) 23 z 25 członków KRS jest desygnowanych do jej składu przez inne władze, niż władza sądowa;

8) popieranie własnej kandydatury, wzajemne popieranie się kandydatów oraz wykorzystywanie, jako udzielonego, poparcia które zostało (skutecznie) wycofane przez sędziów pierwotnie wspierających (wysuwających) kandydaturę.

W ocenie skarżącej, nie bez znaczenia dla wiarygodności obecnej Krajowej Rady Sądownictwa pozostają również incydenty: odmowy ujawnienia list poparcia dla kandydatów do tego ciała przez Ministra Sprawiedliwości, wykluczenie tego organu z Europejskiej Sieci Rad Sądownictwa, udział w jego gremium prezesa sądu rejonowego, który publicznie podał uchwałę samorządu sędziowskiego.

Zdaniem pozwanej, niespełnianie standardu konstytucyjnego przez obecną Krajową Radę Sądownictwa, odgrywającą kluczową rolę w procedurze nominacyjnej sędziów krajowych, jak również - w świetle Wyroku TSUE w sprawie W.Ż. – standardu unijnego, sprawia, że powołanie osoby rekomendowanej przez tę Radę na urząd sędziego Sądu Najwyższego, jakkolwiek *per se* niewzruszalne i nie podlegające weryfikacji sądowej, następuje z rażącym naruszeniem podstawowych reguł procedury nominacyjnej na ten urząd, co prowadzi do uznania, iż orzeczenie, w którego składzie uczestniczyła taka osoba, nie zostało wydane przez organ spełniający standard niezawisłości, ustanowiony na podstawie ustawy zgodnej z art. 19 ust. 1 akapit 2 TUE w związku z art. 91 ust. 3 i art. 9 Konstytucji RP, gwarantujący prawo do sądu, o którym mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Postępowanie z udziałem tak powołanych osób jest dotknięte wadą nieważności ze względu na sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., a tym samym dotknięte wadą, o której mowa w art. 401 pkt 1 k.p.c.,

zaskarżony zaś wyrok Sądu Najwyższego należy uznać - zgodnie z Wyrokiem TSUE w sprawie W.Ż. - za nieistniejący.

Uzasadniając z kolei wniosek o wznowienie postępowania oparty na art. 401¹ k.p.c. w związku z art. 91 ust. 3 i art. 9 Konstytucji RP w związku z art. 4 ust. 3 TUE oraz art. 267 TFUE - z powodu dokonania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykładni art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, skutkującej uznaniem nieważności postępowania kasacyjnego oraz nieistnieniem wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2021 r., III CSKP 62/21 – skarżąca wskazała „z ostrożności procesowej”, że w aspekcie zasady efektywności prawa unijnego oraz zasady lojalnej współpracy, jak również przy zastosowaniu wykładni pronunijnej, wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej powinien stanowić podstawę wznowienia postępowania cywilnego na podstawie art. 401¹ k.p.c. stosowanego *per analogiam*. Zwróciła uwagę, że zgodnie z orzecnictwem tego Trybunału krajowe zasady proceduralne dotyczące środków zaskarżenia mających zapewnić ochronę uprawnień wywodzonych z prawa Unii, nie mogą być mniej korzystne niż w przypadku podobnych środków prawnych o charakterze wewnętrznym (warunek równoważności) i nie mogą uniemożliwiać albo nadmiernie utrudniać korzystania z tych uprawnień (warunek skuteczności). Skoro zaś art. 401¹ k.p.c. przewiduje możliwość wzruszenia prawomocnych orzeczeń krajowych, których podstawą był akt normatywny zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny, a procedura pytań prejudycjalnych i charakter orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej są podobne do postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i jego orzeczeń, przemawia to za możliwością wznowienia „postępowania sądowoadministracyjnego” na podstawie Wyroku TSUE w sprawie W.Ż.

Jako początek terminu do wniesienia skargi o wznowienia postępowania pozwana wskazała dzień ogłoszenia Wyroku TSUE w sprawie W.Ż. (tj. 6 października 2021 r.). Zwróciła uwagę, że Wyrok ten został wydany po dniu uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2021 r., a określał sposób wykładni prawa traktatowego, stanowiącego element porządku prawnego obowiązującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w sposób dotyczący ważności postępowania kasacyjnego oraz istnienia w obrocie prawnym orzeczenia wydanego przez sąd krajowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozstrzygnięcie co do sformułowanego w skardze wniosku o wyłączenie od jej rozpoznania sędziów powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego w postępowaniu nominacyjnym z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa, w składzie ukształtowanym na podstawie ustawy nowelizującej z dnia 8 grudnia 2017 r., stało się zbędne – w składzie wyznaczonym do rozpoznania skargi nie znaleźli się tacy sędziowie – co uzasadniało umorzenie postępowania w przedmiocie tego wniosku na podstawie art. 355 w związku z art. 361 i art. 406 k.p.c. Wniosek zaś o wstrzymanie wykonania zaskarżonego postanowienia oddalono jako bezzasadny, zważywszy, że wyrok ten nie należał do orzeczeń podlegających wykonaniu w rozumieniu art. 414 k.p.c., a pozwana nie uprawdopodobniła, iż grozi jej niepowetowana szkoda.

Z kolei rozstrzygnięcie, czy w sprawie rzeczywiście zaistniały (są prawdziwe) wskazane przez skarżącą podstawy skargi, należało poprzedzić oceną, czy skarga ta była w ogóle dopuszczalna. Pierwszym bowiem stadium postępowania ze skargi powinno być wyjaśnienie dopuszczalności jej wniesienia, w tym czy jest ona oparta na ustawowej podstawie wznowienia, oraz stwierdzenie, czy dochowany został termin do jej wniesienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 r., V CSK 284/17, niepubl.).

W związku z tym trzeba najpierw zauważyć, że zgodnie z art. 399 § 1 k.p.c. można żądać wznowienia jedynie takiego postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Na tej podstawie w orzecznictwie uznaje się przede wszystkim, że skarga o wznowienie przysługuje w zasadzie od prawomocnych orzeczeń merytorycznych (co do istoty sprawy), kończących postępowanie w sprawie (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2006 r., III CZP 51/06, OSNC 2007, Nr 5, poz. 71 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2015 r., II CZ 3/15, niepubl. i z dnia 16 maja 2019 r., III CO 29/19, niepubl. oraz tam przywoływane orzecznictwo). Zgodnie z poglądem dominującym w orzecznictwie i aprobowanym w doktrynie, przesłanek tych nie spełniają – mimo formalnej prawomocności (niezaskarżalności w drodze zwykłego środka zaskarżenia) - orzeczenia kasatoryjne wydane w toku kontroli instancyjnej (art. 386

§ 2 i 4 k.p.c.) i pozainstancyjnej (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.), gdyż nie rozstrzygają one o istocie sprawy i nie kończą postępowania w sprawie, lecz powodują jedynie przekazanie sprawy wskazanemu sądowi, który ma rozstrzygnąć co do istoty po ponownym przeprowadzeniu postępowania (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 1993 r., III AZP 18/93, OSNC z 1994, Nr 6, poz. 122 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 1997 r., I CO 35/97, niepubl., z dnia 11 maja 2005 r., III CZ 31/05, niepubl., z dnia 8 maja 2013 r., III UZ 6/13, niepubl., z dnia 13 października 2017 r., I CO 47/17, niepubl., z dnia 12 września 2018 r., II CO 113/18, niepubl., z dnia 14 maja 2020 r., V CO 31/20, niepubl. i z dnia 8 października 2020 r., IV CO 189/20, niepubl.; częściowo odmiennie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2017 r., I UK 406/17, niepubl., w którym wskazano – „na zasadzie wyjątku” – że kasatoryjny wyrok Sądu Najwyższego może być uznany za rozstrzygający spór co do istoty sprawy, jeżeli pośrednio determinuje treść orzeczenia co do istoty sprawy, przesądzając jego wynik przez wiążącą wykładnię prawa zawartą w orzeczeniu kasatoryjnym - art. 398²⁰ k.p.c.). Tymczasem wznowienie postępowania zmierzać ma do weryfikacji, czy w toku postępowania rzeczywiście wystąpiły uchybienia mieszczące się w zakresie podstaw określonych w art. 401, 401¹, 403 k.p.c. – dotyczące przebiegu postępowania względnie podstaw faktycznych i prawnych, na których sąd bazował, a jeśli tak - czy i w jaki sposób wpłynęły na to rozstrzygnięcie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2020 r., IV CO 189/20). Warto przy tym zauważyć, że także na gruncie postępowania karnego uznaje się za niedopuszczalny z mocy prawa wniosek o wznowienie postępowania zakończonych orzeczeniem Sądu Najwyższego (nawet Izby Dyscyplinarnej) o treści wyłącznie kasatoryjnej, które skutkuje koniecznością ponownego rozpoznania sprawy, gdyż orzeczenie takie nie kończy postępowania w sprawie i nie rozstrzyga prawomocnie kwestii odpowiedzialności karnej bądź dyscyplinarnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2020 r., IV KO 72/20, niepubl. i z dnia 30 czerwca 2021 r., I KO 26/19 niepubl.). Podobnie za niedopuszczalny uznaje się wniosek o wznowienie postępowania karnego zakończonych oddaleniem przez Sąd Najwyższy kasacji, gdyż orzeczenie takie – choć prawomocne i kończące postępowanie kasacyjne - nie jest prawomocnym

orzeczeniem kończącym postępowanie w rozumieniu art. 544 § 1 w związku z art. 540 § 1 *in principio* k.p.k.; orzeczeniem takim jest jedynie wydane w następstwie kasacji, po uchyleniu prawomocnego wyroku, orzeczenie następcze Sądu Najwyższego o umorzeniu postępowania lub o uniewinnieniu oskarżonego (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 kwietnia 2001 r., III KO 53/99, OSNKW 2001, nr 7–8, poz. 67, z dnia 27 czerwca 2001 r., III KO 115/00, OSNKW 2001, nr 9–10, poz. 83, z dnia 27 września 2004 r., III KO 29/04, R-OSNKW 2004, poz. 1669, z dnia 25 października 2006 r., V KO 64/06, R-OSNKW 2006, poz. 2029, z dnia 5 lipca 2007 r., V KO 15/07, R-OSNKW 2007, poz. 1564, z dnia 25 listopada 2010 r., V KO 87/10, R-OSNKW 2010, poz. 2369, z dnia 19 sierpnia 2015 r., IV KO 46/15, OSNKW 2015, nr 12, poz. 104, z dnia 13 kwietnia 2016 r., III KO 130/15, niepubl., z dnia 16 października 2018 r., IV KO 23/18, niepubl., z dnia 1 sierpnia 2019 r., II KO 66/19, niepubl.; por. też uchwała pełnego składu Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2000 r., I KZP 37/00, OSNKW 2000, nr 9 - 10, poz. 78 oraz zarządzenia Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2019 r., II KO 46/19, niepubl., z dnia 29 listopada 2021 r., IV KO 156/21, niepubl. i z dnia 22 grudnia 2021 r., IV KO 137/21, niepubl.).

Zważywszy, że *in casu* skargą o wznowienie pozwana zaskarżyła kasatoryjny wyrok Sądu Najwyższego, przedstawione racje przemawiały za odrzuceniem tej skargi jako niedopuszczalnej, a tym samym za oddaleniem wniosku o wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym. Zarazem należy zauważyć, że odmiennego stanowiska nie uzasadniałby nawet wyjątek zaproponowany w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2017 r., I UK 406/17. Niezależnie bowiem od jego akceptacji co do zasady i niezależnie od tego, czy *in casu* zachodziłyby podstawy do jego zastosowania ze względu na pośrednie zdeterminowanie (mocą art. 398²⁰ k.p.c.) rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji w następstwie wykładni art. 16 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r., poz. 470 ze zm.) dokonanej w zaskarżonym skargą o wznowienie wyroku, co nie jest oczywiste, należy zauważyć, że ów ewentualny skutek determinujący mógłby zostać uznany za zniwelowany na etapie postępowania instancyjnego o tyle, o ile podstawy skargi wniesionej przez Gminę (okoliczności w nich wskazane), nawiązujące przede

wszystkim do Wyroku TSUE w sprawie W.Ż., przemawiałyby z uwzględnieniem nakazów prawa Unii, za odstąpieniem przez Sąd drugiej instancji, ponownie rozpoznający sprawę, od art. 398²⁰ zd. 1 k.p.c. (por. *mutatis mutandis* wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2020 r., III UK 35/19, OSNP 2021, nr 5, poz. 52 i z dnia 20 października 2020 r., III UK 168/19, niepubl.) ewentualnie za skierowaniem w tej kwestii (kolizji między art. 398²⁰ zd. 1 k.p.c. a art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE), w trybie art. 267 TFUE, stosownego odesłania prejudycjalnego do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Niezależnie od wskazanej, podstawowej przyczyny odrzucenia skargi, należy zwrócić uwagę, że w odniesieniu do żądania wznowienia postępowania na podstawie określonej w art. 401 pkt 1 k.p.c. (z powodu uczestniczenia w składzie Sądu Najwyższego osób nieuprawnionych), skarżąca uchybiła terminowi wskazanemu w art. 407 § 1 k.p.c. Zgodnie bowiem z tym przepisem, skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym, liczonym od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia. Wprawdzie oznaczając w skardze okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do jej wniesienia pozwana wskazała, że początek tego terminu wyznacza dzień ogłoszenia Wyroku TSUE w sprawie W.Ż. (tj. 6 października 2021 r.), określającego sposób wykładni prawa traktatowego „w sposób dotyczący ważności postępowania kasacyjnego oraz istnienia w obrocie prawnym orzeczenia wydanego przez sąd krajowy”, jednakże takie określenie terminu początkowego, pozbawione zresztą szerszego uzasadnienia, pomija wcześniejsze orzecznictwo Trybunału oraz Sądu Najwyższego dotyczące „ważności postępowania kasacyjnego”.

Należy przypomnieć, że już w uchwale składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. BSA I-4110-1/20, OSNC 2020, nr 4, poz. 34 („Uchwała połączonych Izb”) Sąd Najwyższy wyjaśnił, co zresztą dostrzega skarżąca – wskazując z nawiązaniem do tej Uchwały, że postępowanie zakończone zaskarżonym wyrokiem „dotknięte jest wadą nieważności z uwagi na sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. (por. s. 7 skargi wraz z przypisem 4) – iż sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd

sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy nowelizującej z dnia 8 grudnia 2017 r. Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1904, dalej – „u.S.N.”). Uchwała ta uzyskała status zasady prawnej, od której Sąd Najwyższy nie odstąpił w przepisany trybie (por. art. 88 u.S.N.). Wprawdzie została następnie zakwestionowana w Trybunale Konstytucyjnym, w który stwierdzono w dniu 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61, że jest ona niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP, art. 2 i art. 4 ust. 3 TUE oraz art. 6 ust. 1 EKPCz, jednakże mimo to i mimo wejścia w życie ustawy z dnia 19 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r., poz. 190, dalej – „Nowelizacja z 2019 r.”), w późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego jest ona nadal uznawana za wiążącą i respektowana (por. orzecznictwo cytowane postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2020 r., I KZP 1/20, OSNKW 2020, nr 7, poz. 26, z dnia 21 maja 2020 r., III KO 15/20, niepubl., z dnia 26 maja 2020 r., III KK 75/20, niepubl. i IV KK 110/20, niepubl., z dnia 15 czerwca 2020 r., II CSK 640/19, niepubl., z dnia 29 czerwca 2020 r., II KK 128/20, niepubl., z dnia 10 lipca 2020 r., V KK 172/20, niepubl., z dnia 5 sierpnia 2020 r., IV KK 172/20, niepubl., z dnia 19 sierpnia 2020 r., IV KO 35/20, niepubl., z dnia 22 grudnia 2020 r., IV KK 516/20, niepubl., z dnia 17 lutego 2021 r., IV KK 17/21, niepubl., z dnia 28 kwietnia 2021 r., IV CZ 5/21, niepubl., z dnia 28 lipca 2021 r., V KS 19/21, niepubl. i z dnia 9 czerwca 2021 r., I PSK 38/21, niepubl.; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2020 r., III CSK 152/18, niepubl. i z dnia 15 kwietnia 2021 r., III PSKP 13/21, OSNP 2022, nr 2, poz. 21). Wyjaśniono bowiem, że za takim stanowiskiem przemawia konieczność pomijania wszelkich regulacji krajowych, które stanowiłyby potencjalnie przeszkodę do dokonania wykładni zmierzającej do realizacji prawa unijnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2020 r., III KK 75/20 i IV KK 110/20, z dnia 22 grudnia 2020 r., IV KK 516/20, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2020 r., III KO 15/20). Zwrócono też uwagę, że wydając wyrok z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, Trybunał

Konstytucyjny, niezgodnie z art. 188 pkt 3 Konstytucji RP, bezpodstawnie wykreował na swoją rzecz kompetencję do oceny i „unieważnienia” Uchwały (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, nr 10, poz. 41). Przepisy zaś art. 29 § 2 i 3 u.S.N. w brzmieniu nadanym Nowelizacją z 2019 r. zmierzają do niedopuszczalności prowadzenia ocen w zakresie nakazanym przez art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284, dalej – „EKPCz” albo „Konwencja”), co wymaga rozstrzygnięcia z wykorzystaniem reguły kolizyjnej określonej w art. 91 ust. 1 Konstytucji RP (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, z dnia 29 września 2021 r., V KZ 47/21 i II KO 30/21, niepubl. i z dnia 18 stycznia 2022 r., I KZ 61/21, niepubl.).

Aprobując to zapatrywanie, za którym przemawiają dodatkowe argumenty przedstawione szerzej w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2021 r., I CO 6/22 (niepubl.), akcentujące brak kompetencji Trybunału Konstytucyjnego do kontrolowania aktów stosowania prawa (w tym uchwał podejmowanych przez Sąd Najwyższy w zwykłych i powiększonych składach, będących jednym z podstawowych instrumentów nadzoru judykacyjnego sprawowanego przez Sąd Najwyższy nad orzecnictwem sądów powszechnych – por. art. 183 ust. 1 Konstytucji RP), brak bezpośredniego wpływu rozstrzygnięć Trybunału na owe akty stosowania prawa (por. art. 190 ust. 4 Konstytucji RP) oraz okoliczność, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, nie doprowadził do derogacji jakiegokolwiek przepisu prawnego (był to tzw. wyrok interpretacyjny, który nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania cywilnego na podstawie art. 401¹ w związku z art. 190 ust. 4 Konstytucji RP i nie korzysta z atrybutu określonego w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP), należy podkreślić, iż jest ono silnie zakotwiczone w prawie unijnym. Już w motywach Uchwały połączonych Izb stwierdzono wyraźnie, że stanowi ona wykonanie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019 r., C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz C.P. i D.O. przeciwko Sądowi Najwyższemu, ECLI:EU:C:2019:982, przez wyjaśnienie procesowych konsekwencji, które łączą się z zasiadaniem w składzie orzekającym sądu sędziego, który został powołany na urząd w postępowaniu prowadzonym

przez Krajową Radę Sądownictwa, co do której test niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej daje wynik negatywny, a postępowanie przed Radą i ewentualnie wcześniejsze lub późniejsze etapy postępowania nominacyjnego dotknięte są uchybieniami. Ponadto, wyrażone w Uchwale oceny prawne znalazły wsparcie w późniejszych wyrokach Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 marca 2021 r., C-824/18, A.B. i in. przeciwko Krajowa Rada Sądownictwa, ECLI:EU:C:2021:153 i z dnia 15 lipca 2021 r., C-791/19, Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, ECLI:EU:C:2021:596, a także w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 lipca 2021 r., 43447/19, Reczkowicz przeciwko Polsce i z dnia 8 listopada 2021 r., 49868/19 i 57511/19, Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, dotyczących zgodności zmian dokonanych w polskim wymiarze sprawiedliwości z zobowiązaniami Rzeczypospolitej Polskiej wynikającymi z prawa pierwotnego Unii Europejskiej oraz z konwencyjnym zobowiązaniem do zagwarantowania standardu rzetelnego procesu sądowego wynikającym z art. 6 ust. 1 EKPCz. Należy w związku z tym podkreślić, że Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności jest elementem polskiego porządku prawnego i na podstawie art. 91 ust. 2 w związku z art. 241 ust. 1 Konstytucji RP ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z postanowieniami Konwencji. Rozstrzygając zaś wiążąco konkretne sprawy (por. art. 46 EKPCz) Europejski Trybunał Praw Człowieka dokonuje zarazem, korzystając ze swej wyłącznej kompetencji w tym względzie (por. art. 32 ust. 1 EKPC), wykładni Konwencji, czego sąd krajowy – będąc związany postanowieniami Konwencji – nie może zignorować, także ze względu na obowiązek wykonywania umów międzynarodowych w dobrej wierze (art. 26 Konwencji o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r., Dz. U. 1990, nr 74, poz. 439). Powinność uwzględnienia odpowiedniego orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w działaniu organów wewnętrznych państwa nakłada obowiązki także na Trybunał Konstytucyjny w ramach wykonywanej przezeń kontroli konstytucyjności przepisów prawa polskiego z zasadami Konwencji i standardami sformułowanymi przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, dla eliminowania ewentualnych kolizji między nimi (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 2005 r., P 8/03, OTK-A 2005, nr 3, poz.

20). Standard konwencyjny oddziałuje także na prawo unijne, czego wyrazem jest art. 52 ust. 3 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

W tym świetle trzeba stwierdzić, że jeszcze przed Wyrokiem TSUE w sprawie W.Ż. w orzecznictwie Sądu Najwyższego (w szczególności w Uchwale połączonych Izb), opartym na judykaturze Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i wspartym wyrokami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, skryształizowała się interpretacja, zgodnie z którą udział w składzie sądu osoby powołanej na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy nowelizującej z dnia 8 grudnia 2017 r. powoduje sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Najpóźniej zatem w momencie dowiedzenia się przez pozwaną o wydaniu zaskarżonego wyroku w kwestionowanym składzie (doręczenia jej tego wyroku), dowiedziała się ona o powołanej w skardze o wznowienie podstawie wznowienia określonej w art. 401 pkt 1 k.p.c. Co prawda skarżąca wywodzi, że stosowną wiedzę powzięła w dniu ogłoszenia Wyroku TSUE w sprawie W.Ż., jednakże stanowiska tego bliżej nie uzasadnia, a tym samym nie wyjaśnia, dlaczego dopiero ów Wyrok, a nie wcześniejsze orzecznictwo Sądu Najwyższego (w szczególności Uchwała połączonych Izb) w związku z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, miałby uzasadniać tezę – leżącą u podstaw oparcia skargi na art. 401 pkt 1 k.p.c. – iż postępowanie z udziałem osób powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego na podstawie Uchwały KRS, dotknięte jest wadą nieważności ze względu na sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Natomiast wywodzona przez skarżącą dodatkowo z Wyroku TSUE w sprawie W.Ż. teza o nieistnieniu zaskarżonego wyroku świadczyłaby nie tyle o istnieniu podstawy do wznowienia postępowania, ile o niedopuszczalności skargi o wznowienie ze względu na brak substratu zaskarżenia. Trzeba też zauważyć, że wskazana w tym Wyroku powinność – w sprecyzowanych przez Trybunał okolicznościach - uznania za niebyłe postanowienia wydanego przez organ orzekający w ostatniej instancji, niebędący niezawisłym i bezstronnym sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, ma dotyczyć sytuacji, w której taka konsekwencja jest z punktu widzenia

danej sytuacji procesowej nieodzowna dla zagwarantowania pierwszeństwa prawa Unii (por. pkt 155-159 i teza), a nie przypadków, w których strona nie skorzystała z będących w jej dyspozycji środków procesowych we właściwym terminie.

Przedstawione racje sprawiają również, że niezależnie od niedopuszczalności zaskarżenia skargą o wznowienie wyroku kasatoryjnego Sądu Najwyższego, nie zachodziła potrzeba rozważenia, czy *in casu* podstawą wznowienia postępowania powinien być art. 401¹ k.p.c. stosowany *per analogiam*, za czym ponownie miałyby przemawiać dokonanie przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykładni art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, skutkującej uznaniem nieważności postępowania kasacyjnego oraz nieistnieniem wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2021 r., III CSKP 62/21. Nie kwestionując *a priori* możliwości analogicznego zastosowania przepisów określających podstawy wznowienia postępowania (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2017 r., V CO 96/17, OSNC 2018, nr 11, poz. 106; por. też uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2021 r., III CZP 53/20, niepubl. i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2021 r., II CSKP 317/21, niepubl.), należy bowiem zwrócić uwagę, że skarżąca w ogóle nie wyjaśniła, dlaczego dopiero wykładnia art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, dokonana w Wyroku TSUE w sprawie W.Ż., w której kanwą rozważań Trybunału było postanowienie składu orzekającego Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego, miałyby uzasadniać postulowane przez nią zastosowanie art. 401¹ k.p.c. Wyjaśnienie to było konieczne, zważywszy, że chodziło o kolejne z serii orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej obejmujących wykładnię art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, z których już poprzednie mogłyby potencjalnie uzasadniać tego rodzaju analogię w niniejszej sprawie. Zwłaszcza, że zaskarżony *in casu* wyrok został wydany w składzie orzekającym Izby Cywilnej Sądu Najwyższego i w zakresie merytorycznym koncentrował się na wykładni art. 16 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, a więc przepisu, którego przynależności do dziedzin objętych prawem Unii (w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE) jest co najmniej wątpliwa. Uzasadnienia w tym względzie nie dostarcza także oparta na Wyroku TSUE w sprawie W.Ż. teza pozwanej o nieistnieniu zaskarżonego wyroku. Niezależnie od tego, że – jak już

wskazano – teza ta także świadczyłaby o niedopuszczalności skargi o wznowienie ze względu brak substratu zaskarżenia, należy zauważyć, iż wskazana w Wyroku TSUE w sprawie W.Ż. powinność uznania orzeczenia za niebyłe, dotyczyła szczególnej, odmiennej sytuacji procesowej. W sprawie tej bowiem Trybunał orzekł, że art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz zasadę pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy rozpoznający wniosek o wyłączenie sędziego zgłoszony w związku z odwołaniem, w którym sędzia sądu umocowanego do dokonywania wykładni i stosowania prawa Unii kwestionuje decyzję o przeniesieniu go bez jego zgody, powinien - gdy taka konsekwencja jest z punktu widzenia danej sytuacji procesowej nieodzowna dla zagwarantowania pierwszeństwa prawa Unii - uznać za niebyłe postanowienie, na mocy którego organ orzekający w ostatniej instancji i w składzie jednego sędziego odrzucił to odwołanie, jeżeli (ze wskazanych w Wyroku przyczyn) owego postanowienia nie można uznać za wydane przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu przywołanego powyżej art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. W kontekście niedostatków argumentacyjnych skargi trzeba też zwrócić uwagę, że ewentualne, analogiczne zastosowanie art. 401¹ k.p.c. do orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej nie mogłoby zostać z pewnością zaakceptowane w zakresie, w jakim stanowiłoby instrument obejścia rygору określonego w art. 407 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 410 § 1, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

A.S.